

בס"ד

Cu mulțumiri **The Maurice Wohl Charitable Foundation**
pentru generoasa sponsorizare a seriei Legământ & Dialog

Traducere: Magda Zucker

Păcatele unui lider

Vaikra 5781

Așa cum am discutat deja de atât de multe ori în acest an, liderii fac greșeli. Acest lucru este inevitabil. Pericopa noastră, Vaikra, implică faptul că adevărata problemă este modul în care liderii se confruntă cu propriile lor greșeli.

Acest argument este adus în Tora într-un mod foarte subtil. Pericopa curentă se referă la jertfele de ispășire care să fie aduse de către cei care au făcut greșeli. Termenul folosit în acest context este *sheggagah*, însemnând o nelegiuire involuntară (Lev. 4:1-35). Ai făcut un anumit lucru, neștiind că este interzis, fie pentru că ai uitat sau pentru că nu cunoșteai acea lege, sau pentru că nu erai la curent cu anumite fapte. Puteai de exemplu să fi cărat ceva pe domeniul public de Shabat pentru că, poate, nu știai că există interdicția de a căra, sau ai uitat că aveai acel obiect în buzunar, sau, poate, ai uitat că e Shabat.

Tora prescrie diferite jertfe în funcție de cine este persoana care a făcut greșeala. Enumeră în acest sens patru categorii. Prima dintre ele este Marele Preot, cea de-a doua "întreaga comunitate" (făcând referire la Sanhedrin, Curtea Supremă), a treia categorie este "liderul" (*nasi*), iar cea de-a patra categorie se referă la individul obișnuit.

În trei dintre aceste patru cazuri, legea este introdusă prin cuvântul *im*, "dacă" – dacă o astfel de persoană comite un păcat. În cazul liderului, însă, legea este precedată de cuvântul *asher*, "când" (Lev. 4:22). Este posibil ca Marele Preot, Curtea Supremă sau un individ să comită o eroare. Însă în cazul unui lider, este probabil sau chiar cert. Liderii fac greșeli. Este inevitabil, hazardul profesional al rolului lor. Atunci când vine vorba despre păcatul unui Nasi, Tora folosește cuvântul "când", nu "dacă".

Nasi este un termen generic de a denumi un lider: un conducător, rege, judecător, bătrân sau principe. De obicei se referă la o persoană care deține puterea politică. În vremurile Mishnaice, *Nasi*, dintre care cei mai faimoși erau liderii din familia lui Hillel aveau un rol cvasi-guvernamental ca reprezentanți ai poporului evreu în fața guvernării romane. Rabbi Moses Sofer (Bratislava, 1762-1839) în una dintre responsele¹ sale examinează întrebarea de ce, atâta vreme cât rolurile de leadership din Tora nu sunt niciodată dinastice (nu sunt transmise de la tată la fiu), rolul de *Nasi* era o excepție. De multe ori acest rol era transmis de la tată la fiu. Răspunsul pe care îl dă, și acesta este grăitor din punct de vedere istoric este că, odată cu declinul monarhiei pe perioada Celui De-Al Doilea Templu și ulterior, *Nasi*-ul prelua multe dintre responsabilitățile unui rege. Rolul său, intern și extern, era în aceeași măsură politic și diplomatic, cât și religios. Asta este ceea ce se înțelegea în general prin cuvântul *Nasi*.

De ce consideră Tora că acest tip de leadership este în mod special predispus la erori? Comentatorii oferă trei explicații posibile. R. Ovadiah Sforno (referitor la Lev. 4:21-22) citează expresia “Dar Yeshurun s-a îngrășat și a azvârlit din picior” (Deut. 32:15). Cei care au un anumit avantaj față de ceilalți, fie că este vorba de bogăție sau putere, își pot pierde simțul moralității. Rabbeinu Bachya este de aceeași părere, sugerând că cei care sunt la conducere tind să devină aroganți și trufași. Implicit în aceste comentarii - ceea ce este de fapt și o temă majoră a Tanachului per ansamblu - este ideea formulată ulterior de Lord Acton în aforismul, “Puterea tinde să corupă, iar puterea absolută tinde să corupă în mod absolut.”²

R. Elie Munk, citând Zoharul, oferă o a doua explicație. Marele Preot și Sanhedrinul erau în contact constant cu ceea ce era sacru. Ei trăiau într-o lume a idealurilor. Regele sau un conducător politic, prin contrast, era implicat în probleme seculare: război și pace, administrarea guvernului și relații internaționale. Ei erau mai predispuși la a păcătui deoarece preocupările lor de zi cu zi nu erau religioase, ci pragmatice.³

R. Meir Simcha ha-Cohen din Dvinsk⁴ subliniază că un rege era în mod special vulnerabil să o ia pe o cale greșită, condus de opinia populară. Nici Marele Preot și nici un judecător al Sanhedrinului nu răspundeau în fața poporului. Regele, pe de altă parte, se baza pe suportul popular. Fără acesta ar fi putut fi detronat. Dar acest lucru este încărcat de risc. A face ceea ce își doresc oamenii nu este întotdeauna ceea ce își dorește Dumnezeu. Acest lucru, susține R. Meir Simcha, este ceea ce l-a făcut pe David să organizeze un recensământ (2 Sam. 24), și pe Zedekia să ignore sfatul lui Ieremia și să se răscolească împotriva Regelui Babilonului (2

¹ *Responsa Chatam Sofer, Orach Chayyim*, 12.

² Această expresie faimoasă provine dintr-o scrisoare scrisă de Lord Acton în 1887. Vezi Martin H. Manser, și Rosalind Fergusson, *The Facts on File Dictionary of Proverbs*, New York: Facts on File, 2002, 225.

³ Elie Munk, *The Call of the Torah, Vayikra*, New York, Mesorah Publications, 1992, 33.

⁴ *Meshech Chochmah* to Lev. 4:21-22.

Cronici 36). Astfel, pentru o serie întreagă de motive, un lider politic este mai expus tentației și erorii decât un preot sau un judecător.

Există și alte motive.⁵ Unul dintre acestea e că politica este o arenă a conflictului. Se ocupă de chestiuni - în special bogăția și puterea - care pe termen scurt sunt jocuri cu sumă zero. ‘Cu cât am eu mai mult, cu atât ai tu mai puțin. Încercând să maximizez beneficiile mele sau ale grupului meu, intru în conflict cu alții care încearcă să își maximizeze propriile beneficii sau ale celor din grupul lor.’ Politica societăților libere este întotdeauna conflictuală. Singurele societăți în care nu există conflict sunt societățile tiranice sau totalitare în care vocile dizidente sunt suprimate - iar iudaismul este un protest împotriva tiraniei. Așadar într-o societate liberă, indiferent ce cale va alege un politician, îi va mulțumi pe unii și nemulțumi pe alții. De la aceasta nu există nicio scăpare.

Politica implică decizii dificile. Un lider trebuie să pună în balanță cerințe contradictorii și uneori va greși. Un exemplu - unul dintre cele mai decisive din istoria evreiască - s-a petrecut după moartea Regelui Solomon. Poporul a venit la fiul și succesorul său Rehoboam, plângându-se că Solomon a impus poveri nesustenabile asupra populației, mai ales în timpul construcției Templului. Conduși de Ieroboam, i-au cerut regelui să reducă această povară. Rehoboam le-a cerut sfatul consilierilor tatălui său. Aceștia i-au spus să accepte cererea poporului. Servește-i, i-au spus, și ei te vor servi pe tine. Rehoboam s-a adresat apoi prietenilor lui, care i-au spus opusul: respinge-le cererea. Arată-le oamenilor că ești un lider puternic care nu poate fi intimidat (1 Regi 12:1-15).

A fost un sfat dezastruos, iar rezultatul a fost tragic. Regatul s-a rupt în două, cele zece triburi din nord urmându-l pe Ieroboam, doar triburile sudice, cunoscute generic ca “Iuda” rămânând loiali regelui. Pentru Israel ca popor în propria sa țară acesta a fost începutul sfârșitului. Mereu un popor mic, înconjurat de imperii mari și puternice, avea nevoie de unitate, de o moralitate ridicată și de un puternic simț al destinului pentru a supraviețui. Divizat, era doar o chestiune de timp până când ambele națiuni, Israel în nord și Iuda în sud, au ajuns sub conducerea altor puteri.

Motivul pentru care liderii - spre deosebire de Judecători și Preoți - nu pot evita greșelile este că nu există niciun manual care să te învețe în mod infailibil cum să conduci. Preoții și judecătorii urmează reguli. Pentru leadership nu există legi deoarece fiecare situație este unică. Așa cum a menționat Isaiah Berlin în eseul său ‘Judecata Politică’⁶ în domeniul acțiunii politice sunt foarte puține legi și ceea ce e necesar e priceperea în citirea unei situații. Oamenii de stat de succes „înțeleg combinația unică de caracteristici care constituie această situație specială - aceasta și nu alta.” Berlin compară acest dar cu cel posedat de marii scriitori

⁵ Acesta, desigur, nu este sensul simplu al textului. Păcatele pentru care liderii aduceau sacrificii erau păcate spirituale, nu erori de judecată politică.

⁶ Isaiah Berlin, *The Sense of Reality*, Chatto and Windus, 1996, 40-53.

precum Tolstoi și Proust.⁷ Aplicarea unor reguli inflexibile unui peisaj politic în continuă schimbare distruge societățile. Așa a fost comunismul. În societățile libere, oamenii se schimbă, culturile se schimbă, lumea din afara granițelor unei națiuni nu rămâne nemișcată. Așa că un politician va descoperi că ceea ce a funcționat cu un deceniu sau un secol în urmă nu mai funcționează acum. În politică este foarte simplu să greșești și foarte dificil să ai dreptate.

Mai există un motiv pentru care leadershipul este atât de plin de provocări. Înțeleptul mishnaic R. Nechemia face referire la aceasta comentând versetul “Fiule, dacă te-ai pus chezaș pentru aproapele tău, dacă te-ai prins pentru altul” (Prov. 6:1):

Cât timp un om este un asociat [i.e. preocupat doar de evlavia personală], nu e nevoie să fie îngrijorat cu privire la comunitate și nu este pedepsit din cauza ei. Însă atunci când a fost pus la conducere, el nu poate spune: ‘trebuie să mă preocupe propria bună stare, nu mă preocupă comunitatea.’ În schimb, toată povara treburilor comunitare revine asupra lui. Dacă vede un om care este violent cu seamnăul său, sau care comite o abatere și nu face nimic pentru a-l împiedica este pedepsit în locul acestuia... ești responsabil pentru el. Ai intrat în arena gladiatorilor, iar cel care intră în arenă este fie cucerit, fie cucerește.⁸

Un individ privat este responsabil doar pentru păcatele sale. Un lider este tras la răspundere pentru păcatele celor pe care îi conduce: cel puțin pentru cele pe care le-ar fi putut împiedica.⁹ Odată cu puterea vine și responsabilitatea: cu cât mai mare este puterea, cu atât mai mare responsabilitatea.

Nu există reguli universale, nu există un manual de siguranță pentru leadership. Fiecare situație este diferită și fiecare epocă aduce propriile provocări. Un conducător, în interesul poporului său, poate fi uneori nevoit să ia decizii pe care un individ nu le-ar lua în viața sa privată. Poate fi nevoit să decidă să pornească un război, știind că vor muri oameni. Poate fi nevoit să colecteze taxe deși știe că acest lucru îi va împovăra pe unii. Doar după eveniment liderul va ști dacă decizia sa a fost justificată, iar aceasta poate depinde de factori care nu sunt în controlul său.

Abordarea evreiască asupra leadershipului este așadar o combinație neobișnuită de realism și idealism - realism în acceptarea faptului că invariabil liderii vor face greșeli, idealism în

⁷ De altfel, acest lucru răspunde afirmației de filosoful politic Michael Walzer în cartea sa despre politica Bibliei, *In God's Shadow*. El are, fără îndoială, dreptate să sublinieze că teoria politică, atât de semnificativă în Grecia antică, este aproape complet absentă din Biblia ebraică. Aș argumenta, și cu siguranță și Isaia Berlin ar face-o, că există un motiv pentru asta. În politică există câteva legi generale, iar Biblia ebraică este interesată de legi. Dar când vine vorba de politică - de exemplu pentru Regii Israelului - nu dă legi, în schimb spune povești.

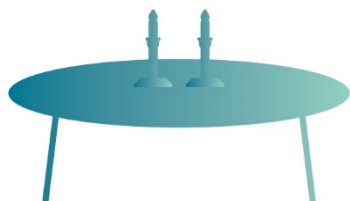
⁸ Exodus Rabbah, 27:9.

⁹ “Oricine poate împiedica membrii casei sale să păcătuiască și nu o face, este reținut pentru păcatele casei sale. Dacă îi poate împiedica pe semenii săi și nu o face, este reținut pentru păcatele semenilor săi. Dacă poate împiedica întreaga lume să păcătuiască și nu o face, este reținut pentru păcatele întregii lumi” (Shabbat 54b).

subordonarea constantă a politicii față de etică, puterii față de responsabilitate, pragmatismul față de conștiință. Ceea ce contează nu este ca liderii să nu greșească niciodată - acest lucru este inevitabil ținând cont de natura leadershipului - ci să fie întotdeauna expuși criticii profetice și să studieze în permanență Tora pentru a-și reaminti standardele transcendente și scopurile finale. Cel mai important lucru din perspectiva Torei este ca un lider să fie suficient de onest încât să își recunoască greșelile. De aici semnificația jertfei de ispășire.

Rabban Yochanan ben Zakkai a sumarizat genial folosind cuvântul *asher*, însemnând “când” în expresia “când un lider păcătuiește.” El leagă acest cuvânt de cuvântul *ashrei*, “fericit,” și spune: Fericită este generația a cărui lider este dispus să aducă o jertfă de ispășire pentru greșelile sale.¹⁰

Leadership-ul necesită două tipuri de curaj: curajul de a-ți asuma un risc și modestia de a recunoaște când acel risc esuează.

ÎNTREBĂRI ÎN JURUL MESEI DE SHABAT

1. De ce credeți că aceste fragmente despre creație sunt structurate în multipli de șapte?
2. De ce sfatul lui Rabbi Sacks a avut un impact atât de profund în povestea școlii?
3. Ați putea aplica ideea celebrării unui grup de oameni cu care lucrați sau cu care socializați?

www.RabbiSacks.org   @RabbiSacks

The Office of Rabbi Sacks, PO Box 72007, London, NW6 6RW • +44 (0)20 7286 6391 • info@rabbisacks.org

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Biroul Rabinului Sacks este susținut de The Covenant & Conversation Trust

¹⁰ Tosefta Baba Kamma, 7:5.